DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

28. juni 2001 *

I sag C-118/00,

angående en anmodning, som Cour du travail de Mons (Belgien) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Gervais Larsy

mod

Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 95a i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 1248/92 af 30. april 1992 (EFT L 136, s. 7), og betingelserne for medlemsstaternes ansvar for det tab, der er forvoldt borgerne som følge af tilsidesættelser af fællesskabsretten,

* Processprog: fransk.

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Wathelet, og dommerne P. Jann (referererende dommer) og L. Sevón,

generaladvokat: P. Léger
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Gervais Larsy

— Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti) ved L. Paeme, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved P. Hillenkamp og H. Michard, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 11. januar 2001 er afgivet mundtlige indlæg af Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti) ved L. Renaud som befuldmægtiget, og af Kommissionen ved H. Michard,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 15. marts 2001,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 20. marts 2000, indgået til Domstolen den 29. marts 2000, har Cour de travail de Mons, i medfør af artikel 234 EF forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 95a i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 1248/92 af 30. april 1992 (EFT L 136, s. 7, herefter »forordning nr. 1408/71«), og betingelserne for medlemsstaternes ansvar for det tab, der er forvoldt borgerne som følge af tilsidesættelser af fællesskabsretten.

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag mellem Gervais Larsy og Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (herefter »Inasti«) vedrørende en påstand om erstatning og renter.

Relevante retsregler

3 Det bestemmes i artikel 95a i forordning nr. 1408/71:

»1. Forordning (EØF) nr. 1248/92 giver ikke ret til ydelser for noget tidsrum, der ligger forud for den 1. juni 1992.

2. Enhver forsikrings- eller bopælsperiode, der er tilbagelagt efter en medlemsstats lovgivning forud for den 1. juni 1992, skal medregnes ved afgørelsen af ret til ydelser efter bestemmelserne i forordning nr. (EØF) 1248/92.

3. Med forbehold af bestemmelserne i stk. 1 kan rettigheder tilkendes i medfør af forordning (EØF) nr. 1248/92, også selv om de vedrører en begivenhed, der er indtrådt før den 1. juni 1992.

4. Rettigheder, der tilkommer personer, som har fået tillagt pension før den 1. juni 1992, kan på begæring tages op til revision under hensyntagen til bestemmelserne i forordning (EØF) nr. 1248/92.

5. Såfremt den i stk. 4 omhandlede begæring indgives inden for en frist på to år efter den 1. juni 1992, erhverves rettigheder i medfør af forordning (EØF) nr. 1248/92 med virkning fra nævnte dato, uden at nogen medlemsstats lovbestemmelser om bortfald eller forældelse af rettigheder kan gøres gældende over for de pågældende.

6. Såfremt den i stk. 4 omhandlede begæring indgives efter udløbet af fristen på to år efter den 1. juni 1992, erhverves de rettigheder, der ikke er bortfaldet eller forældet, fra datoen for begæringens indgivelse, med forbehold af gunstigere bestemmelser i en medlemsstats lovgivning.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

4 Appellanten i hovedsagen, Gervais Larsy, er belgisk statsborger og bor i Belgien i nærheden af den franske grænse. Han har udøvet selvstændig virksomhed som planteskolegartner i Belgien og i Frankrig.

5 Den 24. oktober 1985 indgav Gervais Larsy en ansøgning til Inasti om alderspension som selvstændig erhvervsdrivende.

6 Ved afgørelse af 3. juli 1986 tilkendte Inasti ham med virkning fra den 1. november 1986 en alderspension, der var beregnet på grundlag af en erhvervsmæssig beskæftigelse fra den 1. januar 1941 til den 31. december 1985 og gav ret til fuld pension på 45/45.

7 Da Gervais Larsy ligeledes fra den 1. januar 1964 til den 31. december 1997 havde betalt socialsikringsbidrag til de kompetente franske institutioner, tilkendte de ham en alderspension fra den 1. marts 1987.

8 Af denne grund traf Inasti den 21. december 1988, under henvisning til princippet om én erhvervsmæssig karriere, der er fastsat i artikel 19 i kongelig anordning nr. 72 af 10. november 1967 (*Moniteur belge* af 14.11.1967, s. 11840), en ny afgørelse, hvorved Gervais Larsy's ret til alderspension blev reduceret til 31/45 med virkning fra den 1. marts 1987.

9 Den 16. januar 1989 anlagde Gervais Larsy sag ved Tribunal de travail de Tournai (Belgien) til prøvelse af denne afgørelse, idet han gjorde gældende, at det oprindelige beløb i alderspension, som han var berettiget til, skulle opretholdes, uanset at han var blevet tilkendt en fransk alderspension.

10 Den 24. april 1990 frifandt retten Inasti. Da dommen ikke er blevet forkyndt, er den ikke blevet endelig.

11 Efterfølgende anlagde broderen til Gervais Larsy, Marius Larsy, der befandt sig i en lignende faktisk og retlig situation som sin broder, sag ved Tribunal de travail de Tournai.

12 Under sagen besluttede denne ret at stille Domstolen præjudicielle spørgsmål om fortolkningen af artikel 12 og 46 i forordning nr. 1408/71, som vedrører forbud mod kumulation af ydelser og fastsættelsen heraf, der foretages af de kompetente institutioner i medlemsstaterne.

13 I dom af 2. august 1993 (sag C-31/92, Larsy, Sml. I, s. 4543) kendte Domstolen for ret, at artikel 12, stk. 2, og artikel 46 i forordning nr. 1408/71 ikke er til hinder for, at der ved fastsættelsen af en pension alene i henhold til national lovgivning anvendes en national antikumulationsregel. Disse bestemmelser er derimod til hinder for at anvende en sådan regel ved fastsættelsen af en pension i medfør af bestemmelserne i artikel 46. Artikel 46, stk. 3, i samme forordning skal fortolkes således, at den deri indeholdte antikumulationsregel ikke finder anvendelse i det omfang, hvor en person har arbejdet i samme periode i to medlemsstater og i denne periode har været forpligtet til at betale bidrag til alderdomsforsikring i disse medlemsstater.

14 Henset til den af Domstolen foretagne fortolkning af forordning nr. 1408/71 gav Tribunal de travail de Tournai Marius Larsy medhold og fastslog, at han skulle tilkendes en alderspension for selvstændige erhvervsdrivende på grundlag af 45/45, uden at pensionen forholdsmæssigt skulle nedsættes med den alderspension, som var givet af de kompetente franske institutioner.

15 Som svar på Gervais Larsy's anmodning om, at Inasti berigtigede hans situation og gav ham de samme betingelser som broderen, bad Inasti ham under henvisning til artikel 95a, stk. 5, i forordning nr. 1408/71 om at indgive en ny pensionsansøgning, så der kunne tages fornyet stilling til hans pensionsrettigheder.

16 Inasti traf, efter denne begæring af 3. juni 1994, den 26. april 1995 en ny afgørelse, hvorved Gervais Larsy med virkning fra den 1. juli 1994 tilkendtes fuld alderspension.

17 Efter at have kontaktet Kommissionen appellerede Gervais Larsy ved skrivelse af 8. august 1997 Tribunal de travail de Tournai's dom af 24. april 1990 til Cour de travail de Mons.

18 For denne ret anerkendte Inasti, at Gervais Larsy's pensionsrettigheder skulle genberegnes på grundlag af 45/45 med virkning fra den 1. marts 1987, og at den administrative afgørelse af 21. december 1988 skulle ændres i denne henseende. Imidlertid fandt Inasti ikke, at institutionen havde udvist forsømmelighed, hvorfor den ikke kunne pålægges at betale erstatning og renter.

19 Ved dom af 10. februar 1999 gav Cour du travail de Mons Gervais Larsy medhold i dennes appel, for så vidt angik hans ret til alderspension for selvstændige erhvervsdrivende beregnet på grundlag af 45/45 fra den 1. marts 1987.

20 For så vidt som Gervais Larsy også havde nedlagt påstand om godtgørelse på 1 BEF for ikke-økonomisk skade og 100 000 BEF i erstatning for yderligere økonomisk skade samt renter heraf, udtalte Cour du travail de Mons, at forholdet ikke var tilstrækkeligt belyst, og stillede parterne et spørgsmål, der bl.a. drejede sig om, hvorvidt Inasti burde anses for at have udvist forsømmelighed ved at træffe afgørelsen af 26. april 1995, hvorved Gervais Larsy fik tilkendt fuld pension, men tidspunktet for ikrafttrædelsen af afgørelsen blev fastsat til den 1. juli 1994, på trods af, at den oprindelige ansøgning var blevet indgivet i 1985, og at Inasti havde nedsat de omtvistede pensionsrettigheder fra den 1. marts 1987. Cour du travail de Mons henviste ligeledes til det, som det offentliges repræsentant havde anført i sit indlæg af 13. januar 1999. Repræsentanten havde fundet, at den ovennævnte Larsy-dom ikke var retskraftig, men snarere moralsk bindende, og at Inasti havde taget hensyn til denne moralsk bindende virkning, idet den delvis havde revideret sin afgørelse for så vidt angik den tidsmæssige anvendelse af afgørelsen af 21. december 1988. Endvidere havde det offentliges repræsentant præciseret, at begrænsningen af de tidsmæssige virkninger af afgørelsen af 26. april 1995 syntes at følge af fællesskabslovgivningen, nemlig artikel 95a, stk. 5, i forordning nr. 1408/71.

21 Inasti anførte som svar på det spørgsmål, som Cour du travail de Mons havde stillet institutionen, at den ikke havde begået en tilstrækkelig kvalificeret tilsidesættelse af fællesskabsretten, eftersom den gældende lovgivning ikke gav

Inasti mulighed for selv at træffe en ny afgørelse med virkning fra den 1. marts 1987. Da begæringen om revision af afgørelsen blev indgivet efter udløbet af den frist, der er fastsat i artikel 95a, stk. 5, i forordning nr. 1408/71, kunne revisionen først få virkning fra den 1. juli 1994. Inasti har i øvrigt anført, at Gervais Larsy først den 8. december 1997 appellerede dommen af 24. april 1990, og at det er denne forsinkelse, der er årsag til den skade, for hvilken han søger erstatning.

22 Gervais Larsy har gjort gældende, at Inasti ikke har taget hensyn til den moralsk bindende virkning af Larsy-dommen, og at Cour du travail de Mons' dom af 10. februar 1999 er et bevis på, at tilsidesættelsen af fællesskabsretten stadig finder sted efter Domstolens afsigelse af denne dom.

23 Under disse omstændigheder har Cour du travail de Mons besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende to præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 95a, stk. 5, i forordning (EØF) nr. 1408/71 fortolkes således, at bestemmelsen skal anvendes på den situation, hvor en forsikret selvstændig erhvervsdrivende har anlagt sag til prøvelse af en forvaltningsafgørelse fra den kompetente sociale sikringsinstitution for selvstændige erhvervsdrivende i en medlemsstat i EU, hvori en antikumulationsregel i forordning (EØF) nr. 1408/71 [artikel 12 og 46] er blevet anvendt, og afgørelsen er blevet stadfæstet af den nationale ret i den pågældende medlemsstat ved en dom, som ikke er blevet forkyndt indbyrdes mellem parterne [og således stadig kan appelleres], selv om det i en dom fra [Domstolen], afsagt efter den ovennævnte dom i en lignende sag om fortolkning af forordningens artikel 12 og 46, er blevet fastslået, at en fællesskabsretlig antikumulationsregel ikke skal anvendes i denne situation — idet den nationale institution for social sikring af selvstændige erhvervsdrivende anvendte artikel 95a, stk. 5, på denne forsikredes situation efter dommen fra EF-Domstolen i forbindelse med, at den pågældende forsikredes rettigheder blev taget op til fornyet behandling, og idet artikel 95a, stk. 5, begrænser retsvirkningerne af

principperne i ovennævnte dom fra EF-Domstolen, eftersom anvendelsen af denne artikel 95a, stk. 5, kræver, at der under en retssag indgives en ny ansøgning fra den forsikrede vedrørende hans rettigheder, og at der derefter træffes en ny beslutning herom?

2) Udgør det forhold, at denne sociale sikringsinstitution for selvstændige erhvervsdrivende i en medlemsstat i EU har anvendt artikel 95a, stk. 5, i forordning (EØF) nr. 1408/71 i den ovenfor i det første spørgsmål beskrevne situation, under de omstændigheder, hvorunder bestemmelsen er blevet anvendt, en kvalificeret tilsidesættelse af fællesskabsretten i den i [Domstolens] praksis forudsatte betydning, *selv om* institutionen allerede har tilsidesat forordning (EØF) nr. 1408/71 (art. 12 og 46), som det er blevet fastslået i [Domstolens] dom af 2. august 1993 i en lignende sag, og den sociale sikringsinstitution har anerkendt det under sagen, og nærværende ret har truffet afgørelse i overensstemmelse hermed i dom af 10. februar 1999, og selv om ressortministeriet for den nationale sociale sikringsinstitution efter brevveksling mellem Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber og medlemsstaten har anmodet institutionen om at berigtige situationen for den vandrende arbejdstager, og denne institution har efterkommet anmodningen ved anvendelse af ovennævnte artikel 95a, stk. 5?«

Det første spørgsmål

24 Indledningsvis bemærkes, at dette spørgsmål efter ordlyden udelukkende vedrører fortolkningen af artikel 95a, stk. 5, i forordning nr. 1408/71, der dækker den situation, hvor en begæring om, at pensionsrettigheder tages op til revision, indgives inden for en frist på to år efter den 1. juni 1992.

25 Af de grunde, som er anført af generaladvokaten i punkt 36-39 i forslaget til afgørelse, kan det imidlertid fastslås, at den forelæggende ret har behov for at

vide, om Inasti har tilsidesat fællesskabsretten og som følge heraf er ifaldet et ansvar ved, på grundlag af artikel 95a, stk. 4, 5 og 6, i forordning nr. 1408/71, at begrænse de tidsmæssige virkninger af en afgørelse om revision af pensionsrettigheder for en selvstændig erhvervsdrivende som Gervais Larsy.

26 Herefter må det første spørgsmål forstås således, at det nærmere bestemt ønskes oplyst, om artikel 95a, stk. 4, 5 og 6, i forordning nr. 1408/71 finder anvendelse på en begæring om revision af en alderspension, hvis størrelse er blevet begrænset i medfør af en antikumulationsregel i en medlemsstat med den begrundelse, at pensionsmodtageren ligeledes modtager en sådan pension fra den kompetente institution i en anden medlemsstat.

27 I denne forbindelse bemærkes, at artikel 95a i forordning nr. 1408/71 blev indføjet heri ved forordning nr. 1248/92 som en overgangsbestemmelse for anvendelsen af sidstnævnte forordning.

28 Heraf følger, at for at retten til revision i henhold til artikel 95a skal kunne anvendes på en bestemt situation, skal begæringen herom indgives i henhold til de nye bestemmelser, der er indført ved forordning nr. 1248/92.

29 Domstolen har allerede fastslået, at formålet med artikel 95a, stk. 4, er at gøre det muligt for den sikrede at begære revision af ydelser, der er tillagt under anvendelse af forordningen, før ændringerne blev foretaget, når reglerne i forordning nr. 1248/92 må antages at være mere fordelagtige for ham, og at opretholde de tillagte ydelser ifølge bestemmelserne i forordningen, før denne blev ændret, i en situation, hvor ydelserne viser sig at være mere fordelagtige end ydelserne efter forordning nr. 1248/92 (dom af 25.9.1997, sag C-307/96, Baldone, Sml. I, s. 5123, præmis 15).

30 Denne fortolkning underbygges af ordlyden af artikel 95a, stk. 4, i forordning nr. 1408/71, hvori det bestemmes, at de pågældendes rettigheder på begæring kan tages op til revision »under hensyntagen til bestemmelserne i forordning (EØF) nr. 1248/92«.

31 I hovedsagen er det imidlertid ubestridt, at Gervais Larsy på grundlag af artikel 12 og 46 i forordning nr. 1408/71 med sin begæring havde til hensigt at opnå at få tildelt en alderspension beregnet på grundlag af 45/45, herunder for den periode, hvori han har modtaget en anden pension i en anden medlemsstat. Det fremgår ikke af sagen, at han skulle have påberåbt sig en bestemmelse i forordning nr. 1248/92, der ville være mere fordelagtig for ham.

32 Det første spørgsmål skal herefter besvares med, at artikel 95a, stk. 4, 5 og 6, i forordning nr. 1408/71 ikke finder anvendelse på en begæring om revision af en alderspension, hvis størrelse er blevet begrænset i medfør af en antikumulationsregel i en medlemsstat med den begrundelse, at pensionsmodtageren ligeledes modtager en sådan pension fra den kompetente institution i en anden medlemsstat, når begæringen om revision er støttet på andre bestemmelser end bestemmelserne i forordning nr. 1248/92.

Det andet spørgsmål

33 Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om det forhold, at den kompetente institution i en medlemsstat anvender artikel 95a, stk. 4, 5 og 6, i forordning nr. 1408/71 på en begæring om revision af en alderspension og derved, til skade for den pågældende, begrænser revisionens tilbagevirkende kraft, udgør en kvalificeret tilsidesættelse af fællesskabsretten, dels når de nævnte bestemmelser ikke finder anvendelse på den pågældende begæring, dels når det af en dom, afsagt af Domstolen inden den kompetente institutions afgørelse, fremgår, at institutionen har anvendt en antikumulations-

regel i den pågældende medlemsstat forkert, uden at det af samme dom kan udledes, at revisionens tilbagevirkende kraft kunne begrænses.

34 Indledningsvis bemærkes, at ansvaret for skade, der er forvoldt borgerne ved tilsidesættelser af fællesskabsretten, der må tilregnes en national offentlig myndighed, udgør et princip, der er uadskilleligt forbundet med EF-traktatens opbygning, og som afføder forpligtelser for medlemsstaterne (dom af 19.11.1991, forenede sager C-6/90 og C-9/90, Francovich m.fl., Sml. I, s. 5357, præmis 35, af 5.3.1996, forenede sager C-46/93 og C-48/93, Brasserie du pêcheur og Factortame, Sml. I, s. 1029, præmis 31, af 26.3.1996, sag C-392/93, British Telecommunications, Sml. I, s. 1631, præmis 38, af 23.5.1996, sag C-5/94, Hedley Lomas, Sml. I, s. 2553, præmis 24, af 8.10.1996, forenede sager C-178/94, C-179/94, C-188/94, C-189/94 og C-190/94, Dillenkofer m.fl., Sml. I, s. 4845, præmis 20, af 2.4.1998, sag C-127/95, Norbrook Laboratories, Sml. I, s. 1531, præmis 106, og af 4.7.2000, sag C-424/97, Haim, Sml. I, s. 5123, præmis 26).

35 Det påhviler enhver medlemsstat at sikre, at borgerne opnår erstatning for den skade, de tilføjes ved manglende overholdelse af fællesskabsretten, uanset hvilken offentlig myndighed der er skyld i denne tilsidesættelse, og uanset hvem der i princippet er forpligtet til at betale erstatningen i henhold til den pågældende medlemsstats ret (dom af 1.6.1999, sag C-302/97, Konle, Sml. I, s. 3099, præmis 62, og Haim-dommen, præmis 27).

36 Hvad angår betingelserne for, at en medlemsstat kan tilpligtes at erstatte det tab, der er forvoldt borgere på grund af tilsidesættelser af fællesskabsretten, der kan tilregnes medlemsstaten, fremgår det af Domstolens praksis, at der gælder tre betingelser herfor, nemlig at den bestemmelse, der er tilsidesat, har til formål at tillægge borgerne rettigheder, at tilsidesættelsen er tilstrækkelig kvalificeret, og at der er en direkte årsagsforbindelse mellem tilsidesættelsen af den forpligtelse, som påhviler staten, og de skadelidtes tab (Brasserie du pêcheur og Factortame-dommen, præmis 51, Dillenkofer-dommen, præmis 21 og 23, Norbrook

Laboratories-dommen, præmis 107, og Haim-dommen, præmis 36; jf. ligeledes dom af 18.1.2001, sag C-150/99, Stockholm Lindöpark, Sml. I, s. 493, præmis 37).

37 I hovedsagen fremgår det klart af forelæggelsesdommen og af ordlyden af det stillede spørgsmål, at dette er begrænset til den anden betingelse, der er opstillet i den retspraksis, der er nævnt i den foregående præmis.

38 I denne forbindelse bemærkes, at en tilsidesættelse af fællesskabsretten er tilstrækkelig kvalificeret, såfremt en medlemsstat under udøvelsen af sin kompetence til at udstede generelle retsakter åbenbart og groft har overskredet grænserne for sine beføjelser (jf. Brasserie du pêcheur og Factortame-dommen, præmis 55, British Telecommunications-dommen, præmis 42, og Dillenkofer-dommen, præmis 25), dels, at selve den omstændighed, at der er begået en overtrædelse af fællesskabsretten, kan være tilstrækkelig til at bevise, at der foreligger en tilstrækkelig kvalificeret tilsidesættelse, såfremt medlemsstaten på det tidspunkt, da den begik overtrædelsen, kun havde et stærkt begrænset eller intet skøn (jf. Hedley Lomas-dommen, præmis 28, Norbrook Laboratories-dommen, præmis 109, og Haim-dommen, præmis 38).

39 Ved afgørelsen af, om selve den omstændighed, at der er begået en overtrædelse af fællesskabsretten, udgør en tilstrækkelig kvalificeret tilsidesættelse, skal der tages hensyn til alle de momenter i den konkrete sag, der er blevet forelagt den nationale ret. Disse momenter er bl.a.: hvor klar og præcis den tilsidesatte bestemmelse er, om overtrædelsen er begået, eller tabet er forvoldt forsætligt eller uagtsomt, om en eventuel retsvildfarelse er undskyldelig eller uundskyldelig, den omstændighed, at en fællesskabsinstitutions holdning kan have været medvir-

kende til vedtagelsen eller opretholdelsen af nationale foranstaltninger eller praksis i strid med fællesskabsretten (Haim-dommen, præmis 42 og 43).

40 Selv om det i princippet tilkommer de nationale retsinstanser at undersøge, om betingelserne for medlemsstaternes ansvar som følge af overtrædelsen af fællesskabsretten er opfyldt, må det med hensyn til hovedsagen fastslås, at Domstolen råder over alle de momenter, der er nødvendige for at kunne vurdere, om de faktiske omstændigheder i den foreliggende sag må anses for en tilstrækkelig kvalificeret tilsidesættelse af fællesskabsretten.

41 I denne forbindelse må det fastslås, at den nationale institution under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede ikke stod over for et valg af generelle retsakter.

42 Inasti's tilsidesættelse af fællesskabsretten vedrører dels artikel 12 og 46 i forordning nr. 1408/71, hvorefter Gervais Larsy havde ret til en alderspension beregnet på grundlag af 45/45, herunder for den periode, hvori han havde modtaget en sådan pension fra den kompetente institution i en anden medlemsstat, dels artikel 95 i samme forordning, hvorefter modtagerens rettigheder ikke — i modsætning til Inasti's fortolkning af denne bestemmelse — kan begrænses tidsmæssigt.

43 Hvad angår artikel 12 og 46 i forordning nr. 1408/71 fastslog Domstolen i Larsy-dommens præmis 19 og 22, at kumulation af pensioner til fordel for en person, som i én og samme periode har arbejdet i to medlemsstater, og i samme periode har været forpligtet til at betale alderspensionsbidrag i de to medlemsstater, ikke

kan betragtes som uberettiget. Dommen vedrører faktiske og retlige omstændigheder, der er fuldt ud sammenlignelige med de i hovedsagen omhandlede forhold.

44 Det bemærkes i denne forbindelse, at en overtrædelse af fællesskabsretten er åbenbart kvalificeret, når den har varet ved til trods for, at der er afsagt en dom af Domstolen i en præjudiciel sag, hvoraf det fremgår, at den omtvistede adfærd har karakter af en overtrædelse (Brasserie du pêcheur og Factortame-dommen, præmis 57).

45 Den kompetente institution har, idet den ikke har imødekommet Gervais Larsy's begæring om, at hans alderspension blev beregnet på grundlag af 45/45, således som institutionen havde gjort i forhold til Gervais Larsy's broder, ikke draget alle konsekvenser af en dom afsagt af Domstolen, der — ved fortolkningen af de relevante bestemmelser i forordning nr. 1408/71, som fandt anvendelse på parterne på samme måde — gav et klart svar på de problemer, som den pågældende institution stod over for.

46 For så vidt angår Inasti's urigtige anvendelse af artikel 95a i forordning nr. 1408/71 skal der ligeledes tages hensyn til, hvor klar og præcis bestemmelsen er.

47 Det bemærkes i denne forbindelse, at der efter ordlyden af og formålet med bestemmelsen ikke burde have været tvivl om svaret på det første spørgsmål, hvorefter artikel 95a i forordning nr. 1408/71 ikke finder anvendelse på omstændighederne i hovedsagen.

48 Som anført af Kommissionen i dens indlæg og af generaladvokaten i punkt 87 i forslaget til afgørelse, er artikel 95a, stk. 4, 5 og 6, i forordning nr. 1408/71 affattet i stort set samme vendinger som artikel 94, stk. 5, 6 og 7, i samme

forordning. Domstolen har — længe før Inasti traf sin afgørelse på grundlag af nævnte artikel 95a — fastslået, at overgangsbestemmelserne efter forordning nr. 1408/71, herunder artikel 94, stk. 5, bygger på det princip, at ydelser efter den tidligere affattelse af forordning nr. 1408/71 ikke skal kunne nedsættes. Formålet med bestemmelsen er således at give den pågældende ret til — i egen interesse — at søge de ydelser, som er tillagt ham efter ordningen ifølge den tidligere affattelse af forordning nr. 1408/71, optaget til ny afgørelse (dom af 4.5.1988, sag 83/87, Viva, Sml. s. 2521, præmis 10).

49 Det kan herefter fastslås, at anvendelsen af artikel 95a i forordning nr. 1408/71 på en situation som den i hovedsagen omhandlede, der har medført en tidsmæssig begrænsning af virkningerne af artikel 12 og 46 i denne forordning, udgør en kvalificeret tilsidesættelse af fællesskabsretten.

50 Denne tilsidesættelse kan ikke forsvares med, at Inasti, som institutionen har gjort gældende, anvendte artikel 95a i forordning nr. 1408/71 på Gervais Larsy's situation som følge af, at bestemmelsen, i medfør af nationale processuelle bestemmelser, var den eneste, der åbnede mulighed for at revidere hans pensionsrettigheder med delvis tilbagevirkende kraft.

51 Det er i denne forbindelse tilstrækkeligt at bemærke, at Domstolen har fastslået, at enhver bestemmelse i en national retsorden eller enhver lovgivningsmæssig, administrativ eller retslig praksis, som har til følge, at fællesskabsrettens virkninger begrænses ved, at den dommer, der er kompetent til at anvende fællesskabsretten, frakendes mulighed for, når han anvender denne, at foretage, hvad der kræves for at udelukke nationale lovgivningsbestemmelser, der måtte udgøre en hindring for fællesskabsreglernes fulde virkning, derfor er uforenelig med de krav, der følger af selve fællesskabsrettens natur, endog selv om den pågældende hindring kun er midlertidig (dom af 9.3.1978, sag 106/77, Simmenthal, Sml. s. 629, præmis 22, og af 19.6.1990, sag C-213/89, Factortame m.fl., Sml. I, s. 2433, præmis 20).

52 Dette princip om fællesskabsrettens forrang medfører, ikke kun for domstolene, men for alle instanser i medlemsstaterne, en forpligtelse til at sikre, at fællesskabsretlige bestemmelser gennemføres fuldt ud (jf. i denne retning dom af 13.7.1972, sag 48/71, Kommissionen mod Italien, Sml. 1972, s. 135, org. ref.: Rec. s. 529, præmis 7, og af 19.1.1993, sag C-101/91, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 191, præmis 24).

53 Inasti burde derfor, for så vidt som de nationale processuelle bestemmelser var til hinder for en effektiv beskyttelse af de rettigheder, Gervais Larsy har i kraft af fællesskabsrettens direkte virkning, have undladt at bringe dem i anvendelse over for ham.

54 I øvrigt svækkes Inasti's argumentation, hvorefter den bindende karakter af Tribunal de travail de Tournai's dom af 24. april 1990 forhindrede institutionen i at revidere Gervais Larsy's rettigheder med tilbagevirkende kraft, af institutionens behandling af Gervais Larsy's begæring, idet den ved afgørelse af 26. april 1995 foretog en revision af Gervais Larsy's pensionsrettigheder med virkning fra den 1. juli 1994.

55 Det fremgår af ovenstående, at det andet spørgsmål skal besvares med, at det forhold, at den kompetente institution i en medlemsstat anvender artikel 95a, stk. 4, 5 og 6, i forordning nr. 1408/71 på en begæring om revision af en alderspension og derved, til skade for den pågældende, begrænser revisionens tilbagevirkende kraft, udgør en kvalificeret tilsidesættelse af fællesskabsretten, dels når de nævnte bestemmelser ikke finder anvendelse på den pågældende begæring, dels når det af en dom, afsagt af Domstolen inden den kompetente institutions afgørelse, fremgår, at institutionen har anvendt en antikumulationsregel i den pågældende medlemsstat forkert, uden at det af samme dom kan udledes, at revisionens tilbagevirkende kraft kunne begrænses.

Sagens omkostninger

56 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Cour du travail de Mons ved dom af 20. marts 2000, for ret:

1) **Artikel 95a, stk. 4, 5 og 6, Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden**

for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983, som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 1248/92 af 30. april 1992, finder ikke anvendelse på en begæring om revision af en alderspension, hvis størrelse er blevet begrænset i medfør af en antikumulationsregel i en medlemsstat med den begrundelse, at pensionsmodtageren ligeledes modtager en sådan pension fra den kompetente institution i en anden medlemsstat, når begæringen om revision er støttet på andre bestemmelser end bestemmelserne i forordning nr. 1248/92.

2) Det forhold, at den kompetente institution i en medlemsstat anvender artikel 95a, stk. 4, 5 og 6, i forordning nr. 1408/71 på en begæring om revision af alderspension og derved, til skade for den pågældende, begrænser revisionens tilbagevirkende kraft, udgør en kvalificeret tilsidesættelse af fællesskabsretten, dels når de nævnte bestemmelser ikke finder anvendelse på den pågældende begæring, dels når det af en dom, afsagt af Domstolen inden den kompetente institutions afgørelse, fremgår, at institutionen har anvendt en antikumulationsregel i den pågældende medlemsstat forkert, uden at det af samme dom kan udledes, at revisionens tilbagevirkende kraft kunne begrænses.

Wathelet Jann Sevón

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 28. juni 2001.

R. Grass

Justitssekretær

M. Wathelet

Formand for Første Afdeling